

HFD 2019 ref. 8

En legitimerad lärare kan meddelas varning på grund av ett agerande som har skett utanför lärarrollen. För att varning ska meddelas på grund av en enskild händelse krävs att det är fråga om ett klandervärt agerande av allvarligt slag.

2 kap. 23 § första stycket 3 skollagen (2010:800)

Högsta förvaltningsdomstolen meddelade den 20 mars 2019 följande dom (mål nr 2238-18).

Bakgrund

1. Den som bedriver undervisning inom skolväsendet ska som huvudregel ha lärarlegitimation. En sådan legitimation ska återkallas bl.a. om läraren har visat sig vara särskilt olämplig att bedriva undervisning. Om läraren har visat sig mindre lämplig att bedriva undervisning ska i stället varning meddelas.

2. I en anmälan till Lärarnas ansvarsnämnd yrkade Skolinspektionen att nämnden skulle meddela den legitimerade läraren F.P. en varning för att han visat sig mindre lämplig att bedriva undervisning. Grunden för yrkandet var att han på den skola där han var rektor vid två tillfällen med fyra dagars mellanrum hade filmat en åttaårig elev när denne befann sig i ett upprört tillstånd och var utåtagerande. Enligt F.P. hade syftet med att filma eleven bl.a. varit att kunna visa föräldrarna vad som hade hänt. Skolinspektionen ansåg att F.P. genom filmandet hade utsatt eleven för kränkande behandling och att det förhållandet att han hade agerat i egenskap av rektor och inte i egenskap av lärare saknade betydelse vid bedömningen av hans lämplighet att bedriva undervisning.

3. Lärarnas ansvarsnämnd – som uttryckligen grundade sin bedömning på att F.P. hade agerat som rektor och inte som lärare i de aktuella situationerna – fann att ett agerande i egenskap av rektor visserligen kunde tänkas påverka en persons lämplighet som lärare om det var fråga om ett agerande av särskilt allvarlig art. I F.P:s fall ansåg nämnden att agerandet hade varit klandervärt, men inte så allvarligt att han borde tilldelas en varning. Nämnden beaktade att han ångrade det han hade gjort, att han var en skicklig och uppskattad lärare och att han under lång tid hade arbetat som lärare utan några klagomål.

4. Skolinspektionen överklagade till Förvaltningsrätten i Stockholm som biföll överklagandet och meddelade F.P. en varning. Förvaltningsrätten anförde att det varken i lagen eller i dess förarbeten finns stöd för att det olämpliga agerandet ska ha

skett i yrkesutövningen som lärare eller för att ett olämpligt agerande av en rektor måste vara av särskilt allvarlig art för att det ska kunna leda till en varning. Förvaltningsrätten ansåg att F.P:s agerande hade varit klart olämpligt och att han vid en helhetsbedömning genom detta hade visat sig mindre lämplig att bedriva undervisning.

5. Kammarrätten i Stockholm instämde i förvaltningsrättens bedömning och avsåg F.P:s överklagande.

Yrkanden m.m.

6. *F.P.* yrkar att Högsta förvaltningsdomstolen ska upphäva underinstansernas domar och fastställa Lärarnas ansvarsnämnds beslut att inte meddela honom varning. Han anför följande. Yrkesutövningen som rektor ska inte sammanblandas med den som lärare. Det finns många arbetsuppgifter som en rektor men inte en lärare har. Skolan är en arbetsplats där arbetsmiljölagstiftningen gäller och rektorer har en skyldighet att se till att arbetsmiljön är trygg och säker för alla. Han filmade för elevens och sin egen trygghets skull och för att ge transparens i efterhand. I vart fall kan han inte åläggas disciplinpåföljd eftersom det har gått mer än fem år sedan den aktuella händelsen.

7. *Skolinspektionen* anser att överklagandet ska avslås.

Skälen för avgörandet

Frågan i målet

8. Huvudfrågan i målet är om en legitimerad lärare kan meddelas varning på grund av ett agerande som har skett utanför lärarrollen. I målet är även fråga om varning kan meddelas på grund av en enstaka händelse.

Rättslig reglering m.m.

9. Bestämmelser om skolväsendet, från förskola till vuxenutbildning, finns samlade i skollagen (2010:800).

10. Endast den som har legitimation som lärare och är behörig för viss undervisning får enligt 2 kap. 13 § första stycket bedriva undervisningen. En legitimerad lärare har enligt 15 § första stycket ansvar för den undervisning som han eller hon bedriver.

11. Statens skolverk ska enligt 2 kap. 16 § första stycket efter ansökan meddela legitimation till en lärare som har behörighetsgivande examen. Enligt andra stycket får legitimation inte meddelas om förhållandena är sådana att legitimationen skulle ha återkallats enligt 23 § om den sökande hade varit legitimerad.

12. Enligt 2 kap. 23 § första stycket ska Lärarnas ansvarsnämnd meddela en legitimerad lärare en varning om han eller hon varit oskicklig i sin yrkesutövning (punkt 1), i eller i samband med yrkesutövningen gjort sig skyldig till brott som gör att hans eller hennes lämplighet att verka som lärare kan sättas i fråga (punkt 2), eller på annat sätt visat sig mindre lämplig att bedriva undervisning (punkt 3).

13. Av 2 kap. 23 § andra stycket framgår att en legitimation ska återkallas bl.a. om den legitimerade läraren har varit grovt oskicklig i sin yrkesutövning, i eller utanför yrkesutövningen har gjort sig skyldig till ett allvarligt brott som gör att hans eller hennes lämplighet att verka som lärare kan sättas i fråga eller på annat sätt är särskilt olämplig att bedriva undervisning.

14. Rektorn eller en lärare får enligt 5 kap. 6 § första stycket vidta de omedelbara och tillfälliga åtgärder som är befogade för att tillförsäkra eleverna trygghet och studiero eller för att komma till rätta med en elevs ordningsstörande uppträdande. Enligt tredje stycket får en sådan åtgärd vidtas endast om den står i rimlig proportion till sitt syfte och övriga omständigheter.

15. I 6 kap. 9 § föreskrivs ett förbud för huvudmannen och personalen att utsätta elever för kränkande behandling. Med kränkande behandling avses enligt 3 § fjärde strecksatsen ett uppträdande som utan att vara diskriminering enligt diskrimineringslagen (2008:567) kränker en elevs värdighet.

Högsta förvaltningsdomstolens bedömning

Kan en legitimerad lärare meddelas varning på grund av ett agerande som har skett utanför lärarrollen?

16. Om det inte finns grund för att meddela varning med stöd av 2 kap. 23 § första stycket 1 eller 2 skollagen, dvs. i fall då det inte är fråga om att läraren har visat oskicklighet i yrkesutövningen eller har begått något brott, krävs för varning enligt tredje punkten att läraren på annat sätt har visat sig mindre lämplig att bedriva undervisning. Det är den sistnämnda punkten som är aktuell i detta mål. Frågan är inledningsvis om det agerande som läggs läraren till last måste ha skett i hans eller hennes roll som lärare för att den punkten ska vara tillämplig.

17. När det gäller de två första punkterna framgår det direkt av lagtexten att agerandet ska ha samband med yrkesutövningen som lärare för att varning ska kunna meddelas. Något motsvarande krav ställs inte upp i tredje punkten.

18. Det förhållandet att det för varning på grund av ett så klandervärt agerande som ett brott krävs att brottet har begåtts i eller i samband med yrkesutövningen talar visserligen för att samma krav borde gälla även för annat olämpligt beteende.

Lagens ordalydelse är emellertid klar och det finns inga uttalanden i förarbetena som tyder på att avsikten har varit att ett sådant samband krävs även i de fall som omfattas av tredje punkten. Det saknas därför stöd för att tolka in ett sådant krav i den bestämmelsen.

19. En person som innehar en lärarlegitimation men som har agerat utanför lärarrollen kan således meddelas varning på grund av att han eller hon genom agerandet har visat sig mindre lämplig att bedriva undervisning.

Kan varning meddelas på grund av en enstaka händelse?

20. För återkallelse av en legitimation på den grunden att läraren är särskilt olämplig att bedriva undervisning krävs, enligt förarbetena, att läraren upprepade gånger, och efter att detta har påtalats av lärares huvudman, har fortsatt med det olämpliga beteendet. Det krävs således ett olämpligt beteende över tid och att läraren getts möjlighet till rättelse efter det att olämpligheten påtalats (prop. 2010/11:20 s. 62).

21. Något motsvarande krav på att det ska vara fråga om ett upprepat beteende anges inte i förarbetena när det gäller varning på grund av att läraren har visat sig mindre lämplig att bedriva undervisning. Ett sådant krav skulle också i viss mån förfela varningsinstitutets funktion. Ett syfte med att meddela en varning är att markera att ett agerande skulle kunna leda till en återkallelse om det upprepas. Enligt Högsta förvaltningsdomstolens mening bör varning därför kunna meddelas även vid ett enstaka klandervärt agerande, under förutsättning att detta är av allvarligt slag.

22. Vidare måste bedömas i vilken utsträckning även andra omständigheter – dvs. omständigheter vid sidan av det klandervärda agerandet – ska beaktas när det ska avgöras om varning ska meddelas. I förarbetena sägs endast att vid bedömningen av om varning respektive återkallelse bör komma i fråga måste varje enskilt fall prövas individuellt, varvid en helhetsbedömning av lärarens personliga förhållanden ska göras (a. prop. s. 58).

23. Ett beslut om återkallelse av en lärarlegitimation måste fattas utifrån en helhetsbedömning av samtliga relevanta omständigheter. När det ska avgöras om varning ska meddelas bör bedömningen däremot i större utsträckning inriktas på den eller de konkreta händelser som läggs läraren till last. Som redan har framhållits är ett syfte med varningsinstitutet att klargöra för läraren att ett beteende är olämpligt och kan leda till en återkallelse av lärarlegitimationen om det upprepas. Om en lärare har visat ett beteende som är särskilt klandervärt och som vid upprepning sannolikt skulle leda till återkallelse förfelas detta syfte om varning inte skulle kunna meddelas för att det

klandervärda beteendet vid en helhetsbedömning vägs upp av att läraren i övrigt fungerar väl i sin lärarroll.

24. Vid bedömningen av om varning ska meddelas på grund av ett enstaka klandervärt agerande av allvarligt slag bör det därför vara av underordnad betydelse hur väl läraren i övrigt har utövat läraryrket.

Bedömningen i detta fall

25. F.P. har gjort gällande att hans agerande har skett i yrkesutövningen som rektor, inom ramen för rektors särskilda arbetsmiljöansvar, och att det därför inte kan läggas till grund för en varning. Som Högsta förvaltningsdomstolen har slagit fast i punkt 19 kan emellertid en person som har agerat utanför lärarrollen, men som innehar en lärarlegitimation, meddelas varning på grund av att han eller hon genom agerandet har visat sig mindre lämplig att bedriva undervisning. Att F.P. i den situation som ska bedömas i målet har agerat i sin roll som rektor och inte i sin roll som lärare utgör således i sig inget hinder mot att varning meddelas.

26. Avgörande är i stället om F.P:s agerande i den aktuella situationen visar att han är mindre lämplig att bedriva undervisning. Det kan konstateras att F.P. filmade en elev i samband med att han försökte komma till rätta med elevens utåtagerande beteende. Ett klandervärt agerande i en sådan situation måste enligt Högsta förvaltningsdomstolens mening utan tvekan kunna läggas till grund för en bedömning av om den legitimerade är mindre lämplig att bedriva undervisning.

27. Frågan är då om F.P. genom att vid två tillfällen filma eleven har agerat på ett sätt som visar att han är mindre lämplig att bedriva undervisning. Med hänsyn till bl.a. den korta tid som förflöt mellan dessa tillfällen får det anses vara fråga om ett enstaka agerande från F.P:s sida. Det har inte gjorts gällande att det finns något annat som gör att hans lämplighet att bedriva undervisning kan ifrågasättas. I enlighet med vad Högsta förvaltningsdomstolen har uttalat i punkt 21 är en förutsättning för varning därmed att filmandet kan anses utgöra ett klandervärt agerande av allvarligt slag.

28. I 6 kap. 9 § skollagen föreskrivs ett förbud mot att utsätta elever för kränkande behandling. Med kränkande behandling avses ett uppträdande som kränker en elevs värdighet. Det anges i förarbetena till skollagen att agerande som uppenbart strider mot vad som anges i lagen eller läroplanen när det gäller skolans värdegrund och kränkande beteende mot elever kan medföra att en lärare bedöms som mindre lämplig att inneha legitimation (prop. 2010/11:20 s. 61).

29. Det är ostridigt i målet att F.P. vid två tillfällen har filmat en åttaårig elev som var upprörd och utåtagerande. Det är oklart hur länge han faktiskt filmade men vid det första tillfället, som skedde efter att eleven hade låst in sig på toaletten, filmades eleven där och i korridoren utanför när F.P. under cirka en och en halv timme var ensam med eleven. Vid det andra tillfället var även en assistent närvarande och filmandet skedde när eleven under två timmar hade lämnat klassrummet. F.P. fortsatte vid det tillfället att filma trots att eleven bad honom sluta.

30. Det kan konstateras att F.P. har filmat en mycket ung elev som har befunnit sig i en situation och i en sinnesstämning som det på goda grunder kan antas att ingen skulle vilja bli filmad i. Omständigheterna kring filmandet visar att elevens värdighet allvarligt har kränkts.

31. Högsta förvaltningsdomstolen anser att det är fråga om ett klandervärt agerande av allvarligt slag. För bedömningen av om varning ska meddelas saknar det därför betydelse att det är fråga om en enstaka händelse. Den omständigheten att F.P. av allt att döma i övrigt är en skicklig och uppskattad lärare som det inte tidigare har riktats några klagomål emot är vidare av underordnad betydelse vid bedömningen och kan inte leda till att han undgår varning för sitt agerande.

32. F.P. har ansett att disciplinpåföljd inte kan meddelas honom eftersom det har förflutit mer än fem år sedan händelsen. Skollagen innehåller inte någon preskriptionsregel. Enligt Högsta förvaltningsdomstolens mening är – med hänsyn till att frågan har prövats i fyra instanser – den tidsrymd som har förflutit sedan händelsen inte så lång att den påverkar bedömningen av om varning ska meddelas i detta fall.

33. F.P. ska därför meddelas en varning och överklagandet ska avslås.

Högsta förvaltningsdomstolens avgörande

Högsta förvaltningsdomstolen avslår överklagandet.

I avgörandet deltog justitieråden *Jäderblom*, *Ståhl*, *Askersjö*, *Baran* och *Rosén Andersson* (skiljaktig mening). Föredragande var justitiesekreteraren Anna Malmström.

Justitierådet *Rosén Andersson* var av skiljaktig mening och anförde:

1. Jag delar majoritetens mening fram till och med punkt 21, dvs. att en person som innehar en lärarlegitimation men som har agerat utanför lärarrollen kan meddelas varning på grund av att han eller hon genom agerandet har visat sig mindre lämplig att bedriva undervisning och att

varning kan meddelas även vid ett enstaka klandervärt agerande, under förutsättning att det är av allvarligt slag.

2. För att systemet med disciplinpåföljder för legitimerade lärare ska fungera trovärdigt anser jag att ett enstaka klandervärt agerande endast kan anses vara av ett så allvarligt slag att det kan leda till varning om agerandet innebär en överträdelse av en skyldighet av central betydelse för läraruppdraget och därmed allvarligt rubbar tilliten till yrkesutövaren. Endast då bör ett enstaka agerande kunna medföra att en legitimerad lärare – som ju genom sin examen och legitimation en gång ansetts behörig och lämplig för läraryrket – kan anses mindre lämplig att bedriva undervisning i den mening som avses i 2 kap. 23 § första stycket 3 skollagen.

3. Det framgår av förarbetena till regleringen om disciplinpåföljder att en helhetsbedömning ska göras såväl vid varning som vid återkallelse av lärarlegitimation. Det är också en naturlig följd av att det inte räcker att konstatera att ett agerande i sig är olämpligt och särskilt klandervärt för att en disciplinpåföljd ska meddelas utan att det också krävs att den legitimerades lämplighet att bedriva undervisning kan ifrågasättas.

4. Eftersom en helhetsbedömning ska göras även vid varning anser jag, till skillnad från majoriteten, att sådana personliga förhållanden som hur väl läraren i övrigt har utövat läraryrket inte är av underordnad betydelse vid bedömningen av om varning ska meddelas på grund av ett enstaka klandervärt agerande av allvarligt slag. Sådana personliga förhållanden ska därför i det enskilda fallet kunna väga upp ett enstaka särskilt klandervärt beteende. Vid helhetsbedömningen bör dessutom omständigheterna omkring en viss händelse beaktas, t.ex. att läraren med stöd av 5 kap. 6 § skollagen har agerat i syfte att tillförsäkra elever trygghet och studiero eller för att komma till rätta med en elevs ordningsstörande uppträdande. Sådana åtgärder för att upprätthålla ordningen i skolan får vidtas såväl av en rektor som av en lärare om åtgärden står i ”rimlig proportion till sitt syfte och övriga omständigheter”. Enligt min mening måste det, i fråga om disciplinpåföljd ska meddelas, vägas in inte endast om det rent objektivt har förelegat en sådan situation som motiverat ett sådant ingripande för att upprätthålla ordningen i skolan, utan också om läraren kan ha uppfattat situationen så.

5. När det gäller frågan om F.P:s agerande visar att han är mindre lämplig att bedriva undervisning, och om han därför ska meddelas en varning, delar jag majoritetens mening i punkterna 25–29. Jag gör därefter följande bedömning.

6. F.P. har överträtt en skyldighet som legitimerade lärare har enligt skollagen, nämligen att inte behandla elever kränkande. Filmningen är sådan att den, bedömd isolerad för sig, innebär att F.P. har överträtt en skyldighet av central betydelse för läraruppdraget och att tilliten till honom som yrkesutövare därmed allvarligt kan anses ha rubbats. Filmningen skulle därför i sig kunna motivera att varning meddelas. Jag delar också majoritetens uppfattning att – med hänsyn till att frågan har prövats i fyra instanser – kan den tid som gått sedan händelsen inte anses vara så lång att den påverkar bedömningen av om varning ska meddelas.

7. Vid den helhetsbedömning som ska ske i detta fall beaktar jag emellertid också följande.

8. F.P. har förklarat att han har filmat eleven för att komma tillrätta med dennes gränslösa och ordningsstörande uppträdande och i syfte att ge transparens och i efterhand kunna visa föräldrarna hur eleven uppträdde. F.P. har också förklarat att han därmed avsåg att skapa studiero för alla elever och en trygg arbetsmiljö för personalen samt att han inte hade för avsikt att kränka eleven. Med hänsyn till nu redovisade omständigheter bedömer jag F.P:s agerande som försvarligt. Det har också framkommit att F.P. ångrar sitt agerande.

9. När det gäller F.P:s personliga förhållanden framgår av utredningen att han är en skicklig och uppskattad lärare som det inte tidigare har riktats några klagomål emot. Som majoriteten konstaterat har det inte heller gjorts gällande att det finns något annat än filmningen som gör att F.P:s lämplighet att bedriva undervisning kan ifrågasättas.

10. Mot bakgrund av ovan redovisade omständigheter omkring filmningen och om F.P:s personliga förhållanden kan jag inte dra slutsatsen att F.P. kan anses vara mindre lämplig att bedriva undervisning.

11. Det saknas därför grund för att meddela F.P. en varning. Kammarrättens och förvaltningsrättens domar ska därför upphävas och Lärarnas ansvarsnämnds beslut att inte meddela varning ska fastställas.

Förvaltningsrätten i Stockholm (2017-04-28, ordförande Blom):

I målet är ostridigt att F.P. vid två tillfällen har filmat en elev och att han fortsatt filma trots att eleven bett honom sluta. Det är vidare ostridigt att F.P. agerat i egenskap av rektor. Frågan i målet är om F.P. genom sitt agerande har visat sig mindre lämplig att bedriva undervisning och därför ska meddelas en varning.

Inledningsvis konstaterar förvaltningsrätten att det är legitimerade lärare och förskollärare som utgör den grupp som kan meddelas varning respektive få sin legitimation återkallad enligt 2 kap. 23 § skollagen medan skadeståndsskyldighet i 6 kap. 12 § skollagen riktar sig mot huvudmannen. Att åtgärder vidtas mot såväl huvudman som legitimerade lärare eller förskollärare med anledning av ett och samma skeende innebär inte att fråga är om dubbelbestraffning. Det förhållandet att en person är såväl huvudman som legitimerad lärare eller förskollärare påverkar inte den bedömningen.

F.P. har anfört att han har agerat i egenskap av rektor och att hans agerande därför inte kan läggas till grund för en varning inom ramen för lärarlegitimationen. Det uppställs dock varken i skollagen eller dess förarbeten något krav på att det olämpliga agerandet ska ha skett i yrkesutövningen som lärare (jfr. även Kammarrätten i Stockholms dom den 10 december 2014 i mål nr 1318-14). Förvaltningsrätten finner inte stöd i förarbetena eller annorstädes för den bedömning som ansvarsnämnden gjort i fråga om att ett olämpligt agerande som rektor ska vara av särskild allvarlig art för att kunna påverka personens lämplighet som lärare.

Förvaltningsrätten bedömer att F.P:s agerande har varit klart olämpligt och konstaterar att det även har befunnits strida mot skollagens

förbud mot kränkning. Att hans avsikt inte varit att kränka eleven förändrar inte den bedömningen. Inte heller medför vad F.P. anfört och åberopat att hans agerande framstår som berättigat. Det kan enligt förvaltningsrättens mening inte anses följa av en rektors förpliktelse att filma en upprörd elev i strid med elevens önskan.

F.P. har särskilt framhållit att han har goda vitsord, att han arbetat som lärare länge utan att några klagomål framförts mot honom och att det gått lång tid sedan händelserna. Förvaltningsrätten ifrågasätter inte att F.P. är en mycket uppskattad lärare men anser det vara extra allvarligt att filmandet upprepats vid två separata tillfällen. Det har inte framkommit att filmandet varit nödvändigt vare sig för att hantera de aktuella situationerna eller av några andra skäl. F.P. har inte heller efterkommit elevens önskemål att sluta. Vid en helhetsbedömning anser förvaltningsrätten att F.P. genom det aktuella agerandet visat sig mindre lämplig att bedriva undervisning. Det förhållandet att det passerat ca tre år sedan de aktuella händelserna medför inte att det finns skäl att göra en annan bedömning. F.P. ska därför meddelas en varning. Överklagandet ska därmed bifallas. – Förvaltningsrätten bifaller överklagandet och ändrar det överklagade beslutet på så sätt att F.P. meddelas en varning.

Kammarrätten i Stockholm (2018-03-19, Brege, Brickman och Roslund):

Kammarrätten gör ingen annan bedömning än den förvaltningsrätten gjort. Överklagandet ska därför avslås. – Kammarrätten avslår överklagandet.